

สาเหตุการกระทำความผิดในคดีฆาตกรรม: กรณีศึกษาเรือนจำพิเศษธนบุรี Causes of Offending in Homicide Cases: A Case Study of Thonburi Remand Prison

ธราธิป ทิพย์รังษี*

Tharathip Thiprangsri

พรชพร สุวรรณากาศ**

Phatsaporn Suwannakart

■ บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิดในคดีฆาตกรรม และ (2) เสนอแนวทางการป้องกัน แก่ไข และฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม 10 คน และเจ้าหน้าที่เรือนจำ 6 คน ผลการศึกษาพบว่า การก่อเหตุฆาตกรรมเกิดจากการผสมกันของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายในจิตใจ และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ประวัติความรุนแรงในครอบครัว การขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ การใช้สารเสพติด การพัฒนาทางจิตใจบกพร่อง รูปแบบความผูกพันไม่มั่นคง การควบคุมอารมณ์ต่ำขาดความยับยั้งชั่งใจ แรงจูงใจในการกระทำผิดจากความโกรธ ความกลัว หรือการแก้แค้น รวมถึงปัญหาจิตเวช ตลอดจนการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบน ความขัดแย้งระหว่างบุคคล และการขาดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม โดยแนวทางป้องกันและฟื้นฟูควรดำเนินแบบบูรณาการทั้งด้านจิตใจ พฤติกรรม และทักษะชีวิต

* สาขาวิชาอาญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Program in Criminology and Justice Administration, Rangsit University

** คณะอาญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Faculty of Criminology and Justice Administration, Rangsit University

Received: 9 December 2025 Revised: 26 January 2026 Accepted: 2 March 2026

ผ่านการบำบัด การฝึกอาชีพ การเสริมค่านิยมเชิงบวก และการเตรียมความพร้อมชุมชนโดยยึดหลัก Risk-Needs-Responsivity และยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ควบคุมมาตรการควบคุมอาวุธ การติดตามผู้มีประวัติเสี่ยง การเฝ้าระวังสุขภาพจิต และการลดการตีตราหลังพ้นโทษ โดยสรุปการทำความเข้าใจคดีฆาตกรรมต้องมองอย่างหลายมิติ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เติบโตในครอบครัวที่ขาดการดูแล การเผชิญความรุนแรง การทอดทิ้ง และข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ รวมถึงการขาดโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนการเรียนรู้พฤติกรรมเบี่ยงเบนจากครอบครัวและชุมชนที่มีค่านิยมความรุนแรง ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเปราะบางทางจิตใจ ขาดความมั่นคงทางอารมณ์ และทักษะในการควบคุมอารมณ์ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง นอกจากนี้ การใช้สารเสพติด โดยเฉพาะยาบ้าและไอซ์ ยังมีบทบาทสำคัญในการลดความยับยั้งชั่งใจและเพิ่มความหุนหันพลันแล่น ขณะที่การขาดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมทำให้ขาดปัจจัยป้องกันต่อการกระทำความผิด ดังนั้น การป้องกันและฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ จึงควรตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคล ควบคู่กับการเสริมสร้างระบบสนับสนุนทางสังคม เพื่อลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ และลดความเสี่ยงอาชญากรรมในระยะยาวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ฆาตกรรม, สาเหตุการกระทำ ความผิด, การป้องกันอาชญากรรม, การฟื้นฟูผู้กระทำผิด

■ Abstract

This study aimed to (1) examine the causes of criminal behavior in homicide cases and (2) propose guidelines for the prevention, intervention, and rehabilitation of offenders. A qualitative research approach was employed through in-depth interviews with 10 incarcerated homicide offenders and 6 prison officers. The findings indicate that homicide offending results from the interaction of personal, psychological, and social factors. These factors include histories of family violence, limited educational opportunities, economic hardship, substance abuse, impaired psychological development, insecure attachment patterns, poor emotional regulation and impulse control, motivation driven by anger, fear, or revenge, and psychiatric problems. Additional contributing factors include neglectful parenting, the learning of deviant behaviors, interpersonal conflict, and the absence of social bonds. Prevention and rehabilitation should therefore be implemented through an integrated approach that addresses psychological well-being, behavioral functioning, and life skills. This approach should include therapeutic interventions, vocational training, the promotion of positive values, and preparation for community reintegration. These efforts should be guided

by the Risk–Needs–Responsivity (RNR) principle and restorative justice, alongside measures such as weapon control, monitoring individuals with risk histories, mental health surveillance, and reducing post-release stigmatization. In conclusion, understanding homicide requires a multidimensional perspective. The findings show that most offenders grew up in families lacking adequate care and supervision, experiencing violence, neglect, economic constraints, and limited access to education. They also learned deviant behaviors from families and communities in which violence was normalized. These factors contribute to psychological vulnerability, emotional instability, and deficits in emotional regulation, particularly in situations involving conflict. Furthermore, substance use, particularly methamphetamine tablets and crystal methamphetamine, plays an important role in reducing inhibition and increasing impulsivity, while the absence of social bonds

reduces protective factors against offending. Consequently, effective prevention and rehabilitation should respond to individual needs while strengthening social support systems in order to reduce recidivism and sustainably lower long-term crime risk.

Keywords: Homicide, Causes of Offending, Crime Prevention, Offender Rehabilitation

■ บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อาชญากรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกหวาดกลัว กระทบสุขภาพจิต และลดความไว้วางใจระหว่างบุคคล (Jomdet Trimek, 2021, pp.9-10) โดย United Nations Office on Drugs and Crime (2019, pp.12-13) รายงาน Global Study on Homicide 2019 ระบุว่า ระหว่างปี 2015-2017 จำนวนเหยื่อฆาตกรรมทั่วโลกเพิ่มขึ้น 4% หรือราว 19,000 ราย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายที่ 16.1 ของสหประชาชาติในการลดความรุนแรงอย่างมีนัยสำคัญภายในปี 2030

ตารางที่ 1 สัดส่วนนักโทษเด็ดขาดคดีความผิดต่อชีวิต : เปรียบเทียบเรือนจำพิเศษธนบุรี กับทั่วประเทศ

	ความผิดต่อชีวิต (คน)	จำนวนรวมทุกฐาน ความผิด (คน)	ร้อยละ (%)
เรือนจำพิเศษธนบุรี	187	2,632	7.10
ทั่วประเทศ	11,775	216,138	5.45

Note. Adapted from Statistics of Convicted Prisoners Classified by Offense Type as of February 4, 2024. Department of Corrections, Thonburi remand prison, (2024).

สำหรับประเทศไทย แม้จะมีภาพลักษณ์เป็นสังคมที่น่าใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แต่คดีฆาตกรรมยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลสำนักงานตำรวจแห่งชาติพบว่า ช่วงปี 2562-2564 (สถานการณ์โควิด-19) จำนวนคดีฆ่าผู้อื่นลดลง แต่กลับเพิ่มขึ้นอีกครั้งหลังปี 2565 เมื่อสังคมกลับสู่ภาวะปกติ สอดคล้องกับสถิติของกรมราชทัณฑ์ที่พบว่า จำนวนนักโทษเด็ดขาดในความผิดต่อชีวิตเพิ่มขึ้นอีกครั้งในปี 2565-2566 หลังจากลดลงในสามปีก่อนหน้า แสดงให้เห็นว่าอาชญากรรมต่อชีวิตยังคงเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเรือนจำพิเศษธนบุรีมีอำนาจหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังชายทุกลักษณะความผิดที่มีโทษไม่เกิน 15 ปี โดยจากตารางที่ 1 พบว่า สัดส่วนนักโทษเด็ดขาดคดีความผิดต่อชีวิตในเรือนจำพิเศษธนบุรี คิดเป็นร้อยละ 7.10 สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศที่ร้อยละ 5.45 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่รับผิดชอบมีความเสี่ยงต่ออาชญากรรมรุนแรงมากกว่าปกติ และมีความซับซ้อนทางสังคมที่ควรได้รับการศึกษาเชิงลึก

จิตวิทยาอาชญากรรม (Criminal Psychology) มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจแรงผลักดันและกระบวนการทางจิตใจของผู้กระทำผิด โดยเฉพาะคดีฆาตกรรมที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ประสบการณ์ครอบครัว ความรุนแรง และปัญหาสุขภาพจิต แม้ในไทยยังมีงานศึกษาด้านนี้ค่อนข้างจำกัด (Kantita Sripa, 2020, p.i) งานวิจัยนี้จึงมุ่งสำรวจปัจจัยส่วนบุคคลภายใน และสังคมที่ส่งผลต่อการกระทำผิด ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรมในเรือนจำพิเศษธนบุรี เพื่อทำความเข้าใจสาเหตุ แรงจูงใจ และประสบการณ์ของผู้กระทำผิด ผลการวิจัยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาแนวทางฟื้นฟู

มาตรการป้องกัน และสนับสนุนนโยบายด้านยุติธรรมและการบำบัดฟื้นฟูในเรือนจำอย่างยั่งยืน

■ วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิดของนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม ในเรือนจำพิเศษธนบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในคดีฆาตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของเรือนจำพิเศษธนบุรี

■ ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการฆาตกรรม

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการฆาตกรรมสามารถอธิบายได้ว่าเป็นการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของอาชญากรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสังคมและขัดต่อกฎหมาย โดยอาจเกิดจากเจตนาฆ่า (Murder) หรือการกระทำที่ไม่เจตนาแต่ส่งผลให้เสียชีวิต (Manslaughter) รวมถึงบางกรณีที่ถูกกฎหมายยกเว้นโทษ เช่น การป้องกันตัว (Flowers, 2002, as cited in Kantita Sripa, 2022, pp.240-242) ทั้งนี้ กฎหมายไทยได้กำหนดลักษณะความผิดต่อชีวิตไว้อย่างชัดเจน โดยมีบทลงโทษตั้งแต่การกระทำโดยประมาทจนถึงการฆ่าโดยไตร่ตรอง ซึ่งมีโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต

2. ทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิม

ทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิมมองว่า อาชญากรรมเกิดจากการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลของมนุษย์

ซึ่งใช้เจตจำนงเสรี (Free will) ประเมินได้ว่าสิ่งที่เลือกไปสมเหตุสมผลหรือไม่ Cesare Beccaria เสนอว่ากฎหมายต้อง แน่นนอน (Certainty) รวดเร็ว (Celerity) และเหมาะสม (Severity) เพื่อยับยั้งอาชญากรรม ขณะที่ Jeremy Bentham เชื่อว่ามนุษย์เลือกพฤติกรรมตาม หลักการของความเจ็บปวดจากความสุข (pleasure pain principle) หากผลประโยชน์จากอาชญากรรม สูงกว่าความเสี่ยงต่อการถูกลงโทษ ก็มีแนวโน้มก่อเหตุได้ (Newburn, 2017, p.126) ส่วน Rational choice theory อธิบายว่า ผู้กระทำผิดประเมิน ระหว่างประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Benefit) และความเสียหายจากการกระทำ (Costs) (Seksan Khruekham, 2019, p.66) ซึ่งความแตกต่างของแรงจูงใจทำให้รูปแบบ และวิธีการฆาตกรรมของแต่ละคนไม่เหมือนกัน

3. ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวจิตวิทยา

Psychoanalysis Theory ของ Freud มองว่าพฤติกรรมมนุษย์ถูกกำหนดโดยแรงขับ ในจิตใต้สำนึก (Unconscious) โครงสร้างจิต ได้แก่ ID, Ego, Superego ซึ่งเป็นตัวควบคุม พฤติกรรม และพัฒนาการทางเพศในวัยเด็ก เป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพในระยะยาว หากเด็ก เผชิญความคับข้องใจในแต่ละช่วงพัฒนาการ เช่น ข้นปาก (Oral Stage) ข้นทวาร (Anal Stage) ข้นลิงค์ (Phallic Stage) และข้นแฝง (Latency stage) ส่งผลให้ขั้นสนใจเพศตรงข้าม (Genital stage) เกิดบุคลิกภาพเบี่ยงเบนในวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้ ถ้าบุคคลใช้กลไกป้องกันทางจิต (Defense Mechanisms) อาจนำไปสู่ความตึงเครียด ภายใน ความก้าวร้าว และพฤติกรรมรุนแรงได้ (Kantita Sripa, 2020, pp.82-87; Milton et al., 2004, pp.28-30; Pramote Chaovasilp,

1983, pp.43-52)

Analytical Psychology Theory ของ Jung มองว่าจิตใจประกอบด้วย อัตตา (Ego), จิตใต้สำนึกส่วนบุคคล (Personal Unconscious) และจิตไร้สำนึกที่สะสมมาแต่อดีตกาล (Collective Unconscious) ซึ่งประกอบด้วย แม่แบบ (Archetypes) ต่างๆ การที่บุคคลไม่สามารถ จัดการหรือประสานส่วนต่างๆ เหล่านี้ให้สมดุล โดยเฉพาเงา (Shadow) ที่เต็มไปด้วย ลักษณะด้านลบก้าวร้าว จะทำให้ตัวตน (Self) ไม่มั่นคง (Kantita Sripa, 2020, pp.88-93; Sak Baworn, 2016, pp.49-89; Sriruen Kaewkangwan, 2019, pp.35-37) และนำไปสู่ พฤติกรรมรุนแรงหรือพฤติกรรมต่อต้านสังคมได้

Attachment Theory ของ Bowlby และ Ainsworth อธิบายว่า ความสัมพันธ์แรกกับผู้ดูแล ส่งผลต่อรูปแบบการยึดโยงทางอารมณ์ในชีวิต ผู้ใหญ่ โดยมีรูปแบบ ดังนี้ (1) Secure ผู้ดูแล ตอบสนองดี โตขึ้นจะมีความสัมพันธ์ดี ควบคุม ตนเองได้ (2) Anxious/Ambivalent ผู้ดูแล ตอบสนองไม่แน่นอน โตขึ้นความสัมพันธ์ จะไม่มั่นคง กังวล (3) Avoidant ผู้ดูแลเฉยเมย โตขึ้นจะหลีกเลี่ยงความใกล้ชิด ไม่ไว้วางใจ และ (4) Disorganized ผู้ดูแลละเลย ทารุณกรรม โตขึ้นจะมีปัญหาการควบคุมอารมณ์ เสี่ยงพฤติกรรม รุนแรงสูง (Ainsworth & Wittig, 1969, as cited in Bateman et al., 2010, pp.57-58; Ainsworth et al., 1979, as cited in Bartol & Bartol, 2017, p.67) ซึ่งเด็กที่ได้รับการดูแลไม่เหมาะสม ตั้งแต่ เพิกเฉย เข้มงวด หรือเป็นภัยต่อเด็ก จะพัฒนา ไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีปัญหาความสัมพันธ์ การควบคุม ความโกรธ และอาจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรุนแรง หรืออาชญากรรม

Kohlberg's theory of moral development ได้แบ่งศีลธรรมเป็น 3 ระดับ 6 ขั้น ตั้งแต่ระดับจริยธรรมก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Morality) ที่พิจารณาผลลัพธ์ของการกระทำว่าจะถูกลงโทษหรือได้รับรางวัล, ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (Conventional Morality) เริ่มตัดสินใจโดยพิจารณากฎเกณฑ์ของสังคม และระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post-Conventional Morality) ที่คิดเชิงจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ คำนึงถึงประโยชน์ของการกระทำต่อสังคมที่ใหญ่กว่า (Kantita Sripa, 2020, pp.125-130) ช่วยอธิบายว่าระดับจริยธรรมส่งผลต่อการยับยั้งหรือส่งเสริมความรุนแรงและการกระทำผิดซ้ำ

Social learning theory ของ Bandura ได้อธิบายว่า พฤติกรรมเกิดจากการสังเกตและเลียนแบบ ผ่านกระบวนการใส่ใจ จดจำ เลียนแบบ และมีแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรม ทำให้ตัวแบบในประสบการณ์แวดล้อมจึงมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวและอาชญากรรม (Kantita Sripa, 2020, pp.115-117)

Operant Conditioning ของ Skinner ได้อธิบายว่า พฤติกรรมถูกกำหนดโดยผลของการกระทำผ่านสิ่งเร้า (Antecedent) พฤติกรรม (Behavior) และผลลัพธ์ (Consequences) โดยการเสริมแรง (Reinforcement) จะทำให้พฤติกรรมเกิดบ่อยขึ้น และการลงโทษ (Punishment) จะทำให้พฤติกรรมลดลง (Kantita Sripa, 2020, pp.112-114) การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมจึงมาจากการเสริมแรงหรือการลงโทษในประสบการณ์ของชีวิตที่ผ่านมา

4. ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสังคม

Differential association theory ของ Sutherland ได้อธิบายว่า อาชญากรรมเกิดจาก

การเรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยรับเอาวิธีการ กระบวนการคิด แรงจูงใจ และค่านิยมที่สนับสนุนการละเมิดกฎหมาย ทำให้บุคคลยอมรับและปฏิบัติตามพฤติกรรมอาชญากรรม (Unisa Lerdtomornsakul & Annop Chubamrung, 2018, pp.223-224)

General Strain Theory ของ Agnew เชื่อว่าอาชญากรรมเกิดจาก ความกดดันในชีวิต ได้แก่ ความผิดหวังจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Failure to Achieve Positively Values Goals) การถูกพรากสิ่งที่รัก (Removal of Positively Valued Stimuli) และการเผชิญหน้ากับสิ่งที่ไม่ชอบ (Confrontation with Negative Stimuli) ความตึงเครียดที่จัดการไม่ได้อาจนำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าวและการกระทำผิดร้ายแรง (Seksan Khruakham, 2019, pp.118-119)

Social Bonding Theory ของ Hirschi เชื่อว่า บุคคลที่มีพันธะทางสังคมอ่อนแอ ได้แก่ ความผูกพัน (Attachment) ข้อผูกมัด (Commitment) การเข้าร่วม (Involvement) และความเชื่อ (Belief) ต่ำ จะมีโอกาสสูงในการละเมิดกฎหมายและเข้าสู่อาชญากรรม (Hirschi, 1969, as cited in Newburn, 2017; Jomdet Trimek, 2021, pp.168-170)

ทฤษฎีอาชญาวิทยาแต่ละแนวอธิบายสาเหตุของอาชญากรรมในระดับที่แตกต่างกัน โดยทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิมมองว่าการกระทำ ความผิดเกิดจากการตัดสินใจเชิงเหตุผลของผู้กระทำผิดที่ ประเมินผลได้-ผลเสียและความเสี่ยงก่อนก่อเหตุ ขณะที่ทฤษฎีจิตวิทยาเน้นบทบาทของพัฒนาการทางจิตใจ ประสบการณ์ในวัยเด็ก ความผูกพัน กระบวนการเรียนรู้ การเลียนแบบ การเสริมแรง และระดับพัฒนาการ

ทางศีลธรรม ซึ่งส่งผลต่อการควบคุมตนเอง และความโน้มเอียงต่อพฤติกรรมรุนแรง ส่วนทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสังคมชี้ให้เห็น อิทธิพลของแรงกดดันทางสังคม ความสัมพันธ์ และการขาดพันธะทางสังคมที่ กระตุ้น ความเปราะบางภายในจนพัฒนาไปสู่การกระทำ ความผิดร้ายแรง ดังนั้น การทำความเข้าใจ คดีฆาตกรรมจำเป็นต้องพิจารณาในมิติ ที่หลากหลาย เนื่องจากอาชญากรรมเป็นผลจาก การทับซ้อนระหว่างการตัดสินใจเชิงเหตุผล สภาวะทางจิตใจ และเงื่อนไขทางสังคม ซึ่งเป็น ฐานสำคัญในการอธิบายสาเหตุและการออกแบบ แนวทางป้องกันและฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพ

5. เรือนจำพิเศษธนบุรี

เรือนจำพิเศษธนบุรี เป็นราชการบริหาร ส่วนกลาง สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และคำสั่งลงโทษ ของผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายให้การปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังสำนึกผิด และมีความพร้อม ที่จะประพฤติตนเป็นพลเมืองดีประกอบอาชีพสุจริต และอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้เมื่อพ้นโทษ ไปแล้ว โดยมีฐานะเป็นเรือนจำพิเศษ เป็นสถานที่ ควบคุมผู้ต้องขังเพศชายระหว่างสอบสวน ของตำรวจ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเกิดขึ้นในอำนาจ เขตศาลอาญาธนบุรี ศาลแขวง ธนบุรี ศาลแขวงบางบอน และศาลจังหวัดตลิ่งชัน ควบคุมผู้ต้องขังเพศชายทุกประเภทคดี ซึ่งมีกำหนดโทษไม่เกิน 15 ปี ให้การศึกษาอบรม พัฒนาปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรม และการฝึก วิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง การด้านทัณฑวิทยา

จัดสวัสดิการให้การสงเคราะห์และพัฒนา สุขภาพอนามัยแก่ผู้ต้องขัง รวมทั้งดำเนินการ เกี่ยวกับการสุขภาพเฝ้าระวัง

6. การป้องกันและการลงโทษผู้กระทำความผิด

แนวทางการป้องกันอาชญากรรม แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ขั้นต้น (Primary crime prevention) สร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนทั่วไป ลดโอกาสตกเป็นเหยื่อ ผ่านการให้ความรู้ ค่านิยมทางบวก การใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสม (2) ขั้นที่สอง (Secondary crime prevention) ลดความเสี่ยงในกลุ่มเปราะบาง เช่น เยาวชน ที่มีแนวโน้มจะกระทำความผิด โดยตัดโอกาส ในการกระทำความผิด และ (3) ขั้นที่สาม (Tertiary crime prevention) ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ไม่ให้ทำผิดซ้ำ (Unisa Lerdtomornsakul & Annop Chubamrung, 2012, as cited in Seksan Khruakham, 2019, p.231) ในคดีฆาตกรรม แนวทางป้องกันโดยเฉพาะขั้นที่สองและสาม สำคัญมาก เพราะเกี่ยวข้องกับการเข้าใจแรงจูงใจ และปัจจัยทางจิตใจ เพื่อนำไปสู่มาตรการฟื้นฟู ที่มีประสิทธิภาพ

การลงโทษผู้กระทำความผิดมี 6 เป้าหมายหลัก ได้แก่ (1) Retribution ลงโทษเพื่อการแก้แค้น (2) Deterrence ยับยั้งไม่ให้เกิดอาชญากรรม ทั้งประชาชนทั่วไปและผู้เคยกระทำความผิด (3) Rehabilitation เพื่อฟื้นฟู เปลี่ยนพฤติกรรม (4) Incapacitation เพื่อจำกัดความสามารถ ในการทำผิด เช่น การจำคุก (5) Just Deserts ลงโทษตามสัดส่วนความเสียหาย และ (6) Restorative Justice ชดเชย และฟื้นฟู ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิด เหยื่อ และชุมชน (Unisa Lerdtomornsakul & Annop

Chubamrung, 2018, pp.264-265) ซึ่งการลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีฆาตกรรม มิได้มุ่งเน้นเพียงการแก้แค้นผู้กระทำผิด แต่ยังมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ส่งเสริมการฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และสร้างความยุติธรรมให้แก่ทั้งสังคมและผู้เสียหาย

7. โปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดกรมราชทัณฑ์ ในประเทศไทย

กรมราชทัณฑ์มีการกักขังควบคุมและฟื้นฟูผู้ต้องขัง ตั้งแต่รับตัวจนถึงพ้นโทษ โดยจำแนกผู้ต้องขังเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ เพื่อการควบคุมและเพื่อการแก้ไข (Department of Corrections, Rehabilitation Division, 2018, December 10) ทั้งนี้ ระดับการฟื้นฟู แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ (1) ขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างทักษะพื้นฐานชีวิต และ (2) การฟื้นฟูเฉพาะเป็นโปรแกรมเฉพาะคดีหรือเฉพาะพฤติกรรม มุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม โดยสำหรับโปรแกรมผู้กระทำความผิดคดีชีวิตและร่างกาย การฟื้นฟูเฉพาะจะเน้นไปที่ความรู้กฎหมายและบทลงโทษคดีชีวิตและร่างกายทำความเข้าใจพฤติกรรมความผิดของตน ทักษะปรับความเชื่อ ค่านิยมที่นำไปสู่ความรุนแรง การจัดการสิ่งเร้า กิจกรรมสมานฉันท์กับเหยื่อ ชุมชน ครอบครัว และกลุ่มบำบัด (ดนตรี ศิลปะ กีฬา สติ ฯลฯ)

8. โปรแกรมการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่ใช้ความรุนแรงในต่างประเทศ

Risk-Need-Responsivity (RNR model) ใช้ประเมินและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดรุนแรง โดยมี 3 หลักการสำคัญ คือ Risk ผู้เสี่ยงสูงต้องได้รับการฟื้นฟูเข้มข้นกว่า Need มุ่งแก้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมอาชญากรรม และ Responsivity ฟื้นฟูด้วยวิธี

ที่เหมาะสมกับผู้กระทำ เช่น การสอนทักษะคิด การปรับค่านิยม และทักษะควบคุมอารมณ์ โดยโปรแกรม Interventions with Violent Adult Males นำหลักการของ RNR model มาปรับใช้ มีเป้าหมายลดโอกาสที่จะกระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำผิดที่รุนแรง (The National Institute of Justice's Crime Solutions, 2018, October 15) ด้วยการฝึกทักษะควบคุมความโกรธ ทักษะคิด เหตุผลเชิงศีลธรรม การศึกษา ทักษะชีวิต บทบาทสมมติ ฝึกการเอาใจใส่ ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และการติดตาม

Resolve to Stop the Violence Project (RSVP) โครงการของเรือนจำซานฟรานซิสโก มุ่งสร้างวัฒนธรรมไม่ใช้ความรุนแรง ผ่านกิจกรรมเข้มข้นวันละ 12 ชั่วโมง โดยมีเป้าหมายใช้เรือนจำเป็นพื้นที่ลดความรุนแรง เตรียมผู้กระทำความผิดกลับสู่สังคมอย่างปลอดภัย และเปิดโอกาสให้ชดเชยความเสียหายต่อเหยื่อและชุมชน โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ (1) MANALIVE วิเคราะห์ความรุนแรงและบทบาทความเป็นชาย (2) Victim-Impact ฟังเสียงเหยื่อเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ (3) Drama Program ใช้ละครเล่าประสบการณ์รุนแรงเพื่อเยียวยา และ (4) Post-Release Program ติดตามหลังพ้นโทษอย่างน้อย 1 ปี และสร้างบทบาทป้องกันความรุนแรงในชุมชน (Lee & Gilligan, 2005, pp.143-148)

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยด้านการฆาตกรรมพบว่า แรงกดดันทางครอบครัว ความสัมพันธ์ใกล้ชิด ความหึงหวง ปัญหาเศรษฐกิจ ความเครียด และการเข้าถึงอาวุธ (Rawisuda Karkhong

& Manote Lotrakul, 2023, pp.78-79) การทนทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวดที่ต้องเผชิญในชีวิต รวมถึงพื้นที่ชีวิตที่เผชิญความยากจน การควบคุมตนเองต่ำ การเรียนรู้พฤติกรรมเสี่ยง และบาดแผลในวัยเด็ก (Adshead et al., 2015, pp.75-57; Martín, 2023, pp.124-128; Sumonthip Jitsawang, 2013, pp.143-146) หรือการที่ผู้กระทำความผิดคดีฆาตกรรมจำนวนมาก มีประวัติใช้สารเสพติด การละเมิดในวัยเด็ก หรือขาดการรักษาทางจิตเวชอย่างต่อเนื่อง (Eichinger & Darjee, 2021, pp.899-901; Penney et al., 2023. p.4) ล้วนเป็นกลไกผลักดันสำคัญนำไปสู่การฆาตกรรม โดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยงที่มาจากความป่วยทางจิต การขาดการรักษาต่อเนื่อง โดยเฉพาะในผู้ป่วยจิตเภทที่มักก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (Poonpat Kamonwutipong, 2022, p.156) จึงจำเป็นต้องมีมาตรการรักษา คุ้มครองสิทธิ และบังคับบำบัดระยะยาวที่ไม่ละเมิดเสรีภาพ เพื่อป้องกันการทำผิดซ้ำ (Permpoon Seemarak, 2022, pp.144-148) ขณะที่ ความรุนแรงในเมืองใหญ่มักสัมพันธ์กับอาวุธ กลุ่มวัยแรงงาน และความขัดแย้งส่วนบุคคล (Vorada Sakulsaengprapha et al., 2018, pp.8-9) ส่วนการฟื้นตัวหลังการก่อเหตุ พบว่า การแต่งงาน หรือความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคู่ครองที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือสังคม การจ้างงานที่มั่นคง ความพยายามอย่างมีสติในการหยุดพฤติกรรมทางอาญา ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือเยาวชน มีบทบาทสำคัญในการเลิกก่ออาชญากรรม (Khachatryan & Heide, 2023, pp.15-16)

การบำบัดพบว่าโปรแกรมกลุ่ม เช่น การควบคุม ความโกรธ การฝึกทักษะการคิด และโปรแกรม

ลดความรุนแรง ช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าว และการทำผิดซ้ำได้ (Auty et al., 2017, p.141; The National Institute of Justice's Crime Solutions, 2018, October 15; The National Institute of Justice's CrimeSolutions, 2021, November 22) โดยรวมสะท้อนว่าการฆาตกรรมเกิดจากปัจจัยหลายมิติทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม เศรษฐกิจ จึงต้องอาศัยระบบการบำบัดฟื้นฟู และมาตรการกฎหมายควบคู่กัน เพื่อป้องกัน ความรุนแรงและลดโอกาสการทำผิดซ้ำ

■ ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

1. **วิธีการวิจัย** ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเน้นประเด็นด้านกระบวนการทางจิตใจ และพฤติกรรมของผู้กระทำผิด

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 16 คน ดังนี้

- 1) เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร 2 คน ได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการส่วนควบคุมผู้ต้องขัง
- 2) เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ 4 คน ได้แก่ นักจิตวิทยา 2 คน และนักสังคมสงเคราะห์ 2 คน
- 3) นักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม 10 คน

เกณฑ์การคัดเลือกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Inclusion Criteria)

- 1) เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร: มีประสบการณ์บริหารหรือควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำ 5 ปีขึ้นไป

2) เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ: มีประสบการณ์
พันธุ์ผู้ต้องขัง 2 ปีขึ้นไป

3) นักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรม: เพศชาย
อายุ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ
ในความผิดเกี่ยวกับชีวิตตามประมวลกฎหมาย
อาญา มาตรา 288 หรือ 289 และได้รับโทษ
มาแล้ว 1 ปีขึ้นไป

ทุกกลุ่มต้องสามารถสื่อสารภาษาไทย
และยินยอมเข้าร่วมวิจัย

เกณฑ์การคัดออกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
(Exclusion Criteria) ใช้เกณฑ์เดียวกันสำหรับ
ทุกกลุ่ม ได้แก่ ป่วยเป็นโรคติดต่อในระยะแพร่เชื้อ
ย้ายสถานที่ปฏิบัติงานหรือออกจากตำแหน่ง
(สำหรับเจ้าหน้าที่)/ถูกย้ายเรือนจำหรือพ้นโทษ
(สำหรับนักโทษเด็ดขาด) เสียชีวิต และประสงค์
ออกจากการวิจัย

3. เครื่องมือเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพัฒนา
แบบสัมภาษณ์ 3 ชุด ดังนี้

เจ้าหน้าที่บริหาร: Semi-Structured Interview
ข้อคำถามด้านนโยบาย แผนงาน และการฟื้นฟู

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ: Semi-Structured
Interview ข้อคำถามด้านการป้องกันและแก้ไข
พฤติกรรม

นักโทษเด็ดขาด: In-Depth Interview สัมภาษณ์
ความคิด อารมณ์ ประสบการณ์ และปัจจัย
ที่นำไปสู่การก่อเหตุ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รับอนุมัติ
จริยธรรมและขออนุญาตเก็บข้อมูล อย่างเป็นทางการ
ก่อนดำเนินการ การขอความยินยอม
จัดทำโดยผู้ช่วยวิจัย เพื่อลดอคติ และให้
ผู้เข้าร่วมตัดสินใจอย่างอิสระ การสัมภาษณ์
ใช้การจดบันทึก คำถามปลายเปิด และสอบถาม
เพิ่มเติมเมื่อข้อมูลไม่ชัดเจน

5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยจะถอด
บทสัมภาษณ์ แยกประเด็นหลัก (Major Themes)
ประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย
(Categories) จากนั้นนำวิเคราะห์เชื่อมโยง
กับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเขียน
ในรูปแบบ วิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive
Research)

6. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า
(Triangulation) ดังนี้

1) แหล่งข้อมูล: เปรียบเทียบข้อมูลจาก
ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ และนักโทษ
เด็ดขาด

2) วิธีการเก็บข้อมูล: ตรวจสอบร่วมกับ
ข้อมูลในทะเบียนประวัติและข้อมูลจากเจ้าหน้าที่
เรือนจำ

3) ทฤษฎี: วิเคราะห์ความสอดคล้องกับ
แนวคิดทางอาชญาวิทยา จิตวิทยา สังคม
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7. จริยธรรมในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ
ขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
ใบตอบรับการได้รับหนังสือจริยธรรมการวิจัย
ในคน มหาวิทยาลัยรังสิต COA.NO.RSUEB
2025-062

■ ผลการวิจัย

1. สาเหตุของการกระทำความผิดในคดี ฆาตกรรม

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไป: ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 10 คน
มีความผิดตามมาตรา 288 (ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา)
ส่วนใหญ่เป็นวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน สามารถ

ปรับตัวในเรื่องจำได้ดี แม้ยังพบพฤติกรรม ผิดวินัยบางส่วน หลายคนมีความตั้งใจประกอบ อาชีพหลังพ้นโทษ แต่บางคนยังขาดเป้าหมาย ชีวิตที่ชัดเจน

สถานภาพสมรส: พบปัญหาครอบครัว รุนแรง เช่น การนอกใจ ความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาเศรษฐกิจ

การศึกษา: ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้น

อาชีพและรายได้: มีความหลากหลาย ตั้งแต่เจ้าของกิจการจนถึงผู้ว่างงาน

สารเสพติด: พบว่ายาบ้าและไอซ์มีบทบาท อย่างชัดเจน ทำให้การยับยั้งตนเองลดลง เพิ่มความหุนหันพลันแล่นและความก้าวร้าว

อาวู: ผู้ที่เติบโตในครอบครัวที่ขาดการดูแล มักใช้อาวูโดยสภาพในการกระทำความผิด ขณะที่ผู้มีการศึกษาหรือได้รับการเลี้ยงดู ใกล้ชิดจากครอบครัวมักใช้อุปกรณ์ที่ไม่ใช้อาวู โดยสภาพในการจัดการความขัดแย้ง

1.2 ปัจจัยภายใน

พัฒนาการทางจิตใจ: ส่วนใหญ่เติบโต ในครอบครัวที่ขาดความรับผิดชอบ ต้องเผชิญ ความรุนแรง การทอดทิ้ง และความไม่มั่นคง ทางอารมณ์ของผู้ปกครอง และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 คน เคยฆ่าสุนัขของตนเองในวัยเด็ก ซึ่งสะท้อน กระบวนการพัฒนาทางจิตใจที่อาจมีความบกพร่อง ในด้านความเห็นอกเห็นใจ และการรับรู้คุณค่า ของชีวิต

ความผูกพัน: แม้ส่วนใหญ่จะระบุว่า มีความผูกพันที่ดีกับครอบครัว แต่รูปแบบ ความสัมพันธ์กลับสะท้อน “ความผูกพัน ที่ไม่มั่นคง” ผ่านประสบการณ์ความขัดแย้ง ในบ้าน การใช้ความรุนแรงในคู่สมรส และปัญหา

ทักษะการสื่อสารทางอารมณ์

สภาวะจิตใจ: ส่วนใหญ่มี “สภาวะจิตใจ เปราะบาง” และ “ขาดทักษะควบคุมอารมณ์” โดยเฉพาะในภาวะถูกกดดันหรือรู้สึกถูกคุกคาม เช่น โกรธง่าย หุนหันพลันแล่น และควบคุม ตนเองไม่ได้ในสถานการณ์ความขัดแย้ง

แรงจูงใจ: แรงผลักดันหลัก คือ “ความโกรธฉับพลัน” รองลงมา คือ ความรู้สึก ว่า คัดค้านหรือถูกคุกคาม ความกลัว และความต้องการ แก่แค้น ทั้งนี้ พบผู้ป่วยโรคจิตเภท (Schizophrenia) เพียง 1 คน ซึ่งเป็นปัจจัยทางคลินิกที่ส่งผล โดยตรงต่อการก่อเหตุฆาตกรรม

การเตรียมตัวก่อเหตุ: แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มวางแผนล่วงหน้า มักเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติดหรือการพนัน และ (2) กลุ่มไม่วางแผนล่วงหน้า มักไม่มีประวัติ อาชญากรรมและประกอบอาชีพทั่วไป เหตุการณ์ เกิดจากความขัดแย้งเฉพาะหน้าที่มีความตึงเครียด จนใช้ความรุนแรง

ประเภทการฆาตกรรม: ความแตกต่าง ระหว่างฆาตกรรมโดยไม่เจตนาและโดยเจตนา มีความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ การศึกษา และลักษณะชุมชน โดย (1) กลุ่มไม่เจตนามักมี ฐานะยากจน อยู่ในชุมชนต่างคนต่างอยู่ ขาดการสนับสนุนทางสังคม ขณะที่ (2) กลุ่มเจตนา มีระดับการศึกษาต่ำกว่าแต่ฐานะดีกว่า และอาศัย ในชุมชนแบบเครือญาติหรือชุมชนแออัด ซึ่งเอื้อต่อความขัดแย้งเรื้อรัง

1.3 ปัจจัยทางสังคม

การเลี้ยงดู: ส่วนใหญ่เติบโตภายใต้ การเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ขาดการดูแล ทางอารมณ์ เผชิญความไม่มั่นคงของผู้ปกครอง และความรุนแรงในครอบครัว

การเรียนรู้ทางสังคม: ส่วนใหญ่เติบโตในชุมชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การใช้ยาเสพติด ความรุนแรง การคบเพื่อนผิดกฎหมาย และไม่ได้รับการลงโทษเมื่อแสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ค่านิยมและความเชื่อ: มักนับถือศาสนาอย่างไม่เคร่งครัด ยึดเพียงพิธีกรรม แต่ไม่ได้ยึดหลักศีลธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

ความขัดแย้งระหว่างบุคคล: (1) กลุ่มที่ขัดแย้งทางธุรกิจ และ (2) กลุ่มขัดแย้งกับบุคคลใกล้ชิด มักก่อเหตุจากอารมณ์โกรธเฉียบพลัน ขณะที่ (3) กลุ่มขัดแย้งกับบุคคลภายนอกมักมีพื้นฐานชีวิตเปราะบาง ใช้สารเสพติดและมักเป็นฝ่ายเริ่มความขัดแย้งเอง ทั้งนี้เหยื่อส่วนใหญ่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้กระทำความผิด

ความกดดันทางสังคม: ส่วนใหญ่มีพันธะทางสังคมที่อ่อนแอ ได้แก่ ขาดความผูกพันกับครอบครัว ไม่มีเป้าหมายชีวิต ขาดการศึกษาหรือไม่มีอาชีพที่มั่นคง ขาดการมีส่วนร่วมในชุมชน และมีความเชื่อที่บิดเบือน

พฤติกรรมหลังเกิดเหตุ: สะท้อนแรงกดดันและเงื่อนไขทางสังคม ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อการปรับตัว โดย (1) กลุ่มมอบตัวมีพันธะทางสังคมสูง (2) กลุ่มหลบหนีมีพันธะทางสังคมต่ำ และ (3) กลุ่มปกปิดความผิดแม้ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ แต่มีบุคลิกสันโดษ ขาดความสัมพันธ์ทางสังคมและแรงยึดเหนี่ยวทางสังคม

2. แนวทางการป้องกัน แก่ไข และฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีฆาตกรรม

2.1 นโยบาย ป้องกัน แก่ไข และฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในคดีฆาตกรรม

การบริหารจัดการผู้กระทำความผิดควรมุ่งเน้นบุคลากรที่มีคุณธรรมและความเชี่ยวชาญ

เพื่อให้การดำเนินนโยบายมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะมาตรการตาม พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการติดตามและลดโอกาสการกระทำความผิดซ้ำ ตลอดจนการเลื่อนชั้นนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรมเป็นการเพิ่มเวลาในการบำบัดและฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ การฟื้นฟูควรประกอบด้วยแผนระยะสั้นที่เน้นวินัยและการควบคุมตนเอง และแผนระยะยาวที่แก้ปัจจัยเสี่ยงเฉพาะราย รวมถึงการพัฒนาอาชีพและทักษะการจัดการอารมณ์ แม้กระบวนการมีศักยภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและเวลา จึงจำเป็นต้องใช้ระบบจำแนกผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับระดับความเสี่ยง ผู้ให้ข้อมูลเสนอให้เสริมสร้างความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และครอบครัว รวมทั้งจัดตั้งแผนควบคุมเฉพาะกลุ่มตาม พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฟื้นฟูและป้องกันการกระทำความผิดซ้ำอย่างยั่งยืน

2.2 กระบวนการ แก่ไข และฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในคดีฆาตกรรม

การแก้ไขและฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีฆาตกรรมต้องทำอย่างครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ พฤติกรรม และสังคม โดยเน้นการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดี ความรับผิดชอบ และการควบคุมตนเองผ่านการสะท้อนผลกระทบท่อเหยื่อ การจัดการอารมณ์ การขัดเกลาทางศาสนา และการเรียนรู้ผลของการกระทำ ประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์สาเหตุเฉพาะบุคคล เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข้าใจปัจจัยกระตุ้นและความเสี่ยง พร้อมปรับโปรแกรมฟื้นฟูให้ตรงกับปัญหาแต่ละคน

2) การฟื้นฟูด้านจิตใจและพฤติกรรม มุ่งพัฒนาความตระหนักรู้คุณค่าชีวิตผู้อื่น สร้างสำนึกผิด และฟื้นฟูความผิดปกติทางสมอง หรือสภาพจิตใจในกรณีที่เป็น

3) การฝึกอบรมทางสมมติ เพื่อฝึก การเข้าสังคม การสื่อสาร และการจัดการ ความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

4) การเตรียมความพร้อมของครอบครัว และชุมชน เพื่อช่วยให้ผู้กระทำผิดได้รับการยอมรับ และสนับสนุนเมื่อกลับสู่สังคม ลดความเสี่ยง ต่อการใช้ความรุนแรงซ้ำ

นอกจากนี้ เรือนจำควรจัดสภาพแวดล้อม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงบวก และสังคมภายนอก ต้องมีส่วนร่วมผ่านการติดตามสนับสนุน การบำบัดกลุ่ม การส่งเสริมอาชีพ และการลด การตีตรา เพื่อเสริมสร้างความผูกพันทางสังคม และค่านิยมเชิงบวกในระยะยาว

2.3 แนวทางการป้องกันและลดความ เสี่ยงต่อการก่อเหตุฆาตกรรม

การป้องกันและลดความ เสี่ยงต่อ การก่อเหตุฆาตกรรมต้องสร้างปัจจัยคุ้มกัน ตั้งแต่ต้นทาง ควบคุมปัจจัยเสี่ยงเฉพาะกลุ่ม ติดตามผู้มีพฤติกรรมเสี่ยง และรักษาสมดุล ระหว่างการลงโทษกับการเยียวยา โดยมีแนวทาง สำคัญดังนี้

1) ส่งเสริมทักษะและค่านิยมเชิงบวก ครอบครัว โรงเรียน และสังคมควรเป็นแบบอย่าง ที่ดี ส่งเสริมทักษะควบคุมอารมณ์ตั้งแต่วัยเด็ก และสร้างสังคมที่ไม่ยอมรับความรุนแรง

2) ควบคุมการเข้าถึงอาวุธอย่างเหมาะสม ผ่านมาตรการที่เข้มงวดแต่ไม่ละเมิดสิทธิ เช่น ควบคุมอาวุธเถื่อนหรืออาวุธดัดแปลงที่ทำซื้อ ได้ง่าย

3) ติดตามและเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง ได้แก่ ผู้มีปัญหาทางจิตเวชและผู้มีประวัติใช้ความรุนแรง พร้อมมีระบบคัดกรองและติดตามผู้พ้นโทษ โดยจัดเจ้าหน้าที่หรือพี่เลี้ยงทางสังคมคอย สนับสนุนด้านอาชีพ ที่พัก และการปรับตัว

4) กระบวนการรับโทษและพ้นโทษ ที่โปร่งใส ผู้กระทำผิดควรได้รับโทษตามความผิดจริง และการกลับคืนสู่สังคมควรมีกระบวนการ รับฟังครอบครัวผู้เสียหาย

5) สร้างมาตรฐานการลงโทษที่เท่าเทียม ไม่มีสิทธิพิเศษ พร้อมรับรองสิทธิพื้นฐาน เช่น การทำงานและการรักษาพยาบาล โดยผลาน ความสมดุลระหว่างการลงโทษกับหลัก สิทธิมนุษยชน

■ อภิปรายพล

1. สาเหตุของการกระทำความผิดในคดี ฆาตกรรม

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 10 คน กระทำผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 โดยเฉพาะวัยกลางคนที่เผชิญแรงกดดัน ด้านเศรษฐกิจและสังคม นักโทษเด็ดขาดส่วนใหญ่ ปรับตัวได้ดีในเรือนจำ แม้บางส่วนยังมีพฤติกรรม ผิดวินัย และส่วนใหญ่ตั้งใจกลับไปประกอบอาชีพ หลังพ้นโทษ สอดคล้องกับ Sumonthip Jitsawang (2013, pp. 144-146) ที่ชี้ว่าผู้กระทำผิดร้ายแรง มักเผชิญแรงกดดันทางสังคม ควบคุมอารมณ์ต่ำ แต่สามารถปรับตัวดีขึ้นได้ผ่านการทำงาน และกิจกรรมฟื้นฟูจิตใจ

ด้านสถานภาพสมรส พบปัญหาการใช้ ความรุนแรง การนอกใจ และปัญหาเศรษฐกิจ

ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงการกระทำผิด สอดคล้องกับ Khachatryan and Heide (2023, p.14) ที่ระบุว่า ความสัมพันธ์คู่สมรสที่มั่นคงช่วยลดความเสี่ยง เมื่อความสัมพันธ์ล้มเหลวหรือขาดการสนับสนุนทางอารมณ์ ย่อมเพิ่มความเสี่ยงต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน และการกระทำผิดทางอาญาได้มากขึ้น

ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่จบมัธยมศึกษาตอนต้น สะท้อนข้อจำกัดด้านการคิดวิเคราะห์และการควบคุมอารมณ์ สอดคล้องกับ Eichinger and Darjee (2021, p.899) พบว่า ผู้กระทำผิดฆาตกรรมทางเพศ ส่วนใหญ่ไม่จบการศึกษาระดับมัธยมปลาย ซึ่งส่งผลต่อทักษะแก้ปัญหาและเพิ่มความเสี่ยงต่อพฤติกรรมรุนแรง

อาชีพและรายได้มีความหลากหลาย ชีวภาพการฆาตกรรมไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มชายขอบ โดยผู้ที่มียาได้น้อย ว่างาน หรือเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมายมักเผชิญแรงกดดันตาม General Strain Theory ของ Agnew เช่น ความผิดหวัง การสูญเสีย ซึ่งอาจนำไปสู่ความเครียดและพฤติกรรมรุนแรง สอดคล้องกับ Martín (2022, p.122) ที่พบว่าฆาตกรกลุ่มชายขอบมักเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ แต่ขณะเดียวกัน แม้บุคคลมียาได้สูงหรือมั่นคง หากเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจ ปัญหาส่วนตัว หรือความขัดแย้งกับผู้อื่น ก็อาจเกิดแรงกดดันและนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรงหรือฆาตกรรมได้

สารเสพติดเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลหลายคนใช้ยาตั้งแต่วัยรุ่น โดยเฉพาะยาบ้า และไอซ์ ซึ่งลดการยับยั้งชั่งใจ เพิ่มความหุนหันพลันแล่น และทำให้การประเมินระหว่างประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และความเสียหายจากการกระทำบกพร่อง สอดคล้องกับ Rational Choice Theory อีกทั้งตาม Differential Association Theory

การอยู่ในสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับยาเสพติด ทำให้เรียนรู้ค่านิยมสนับสนุนความรุนแรง สอดคล้องกับ Adshead et al. (2015, p.77) และ Martín Hernán (2022, p.115) ที่พบว่า ผู้ใช้สารเสพติดมีความเปราะบางสูงและเสี่ยงใช้ความรุนแรงจนถึงฆาตกรรม

ผู้กระทำความผิดที่ใช้อาวุธโดยสภาพมักมาจากครอบครัวปล่อยปละละเลย ขาดโอกาสทางการศึกษา และมีรูปแบบความผูกพันแบบสับสน (Disorganized Attachment) ตามแนวคิด Attachment Theory ส่งผลให้เมื่อเผชิญความตึงเครียดมักตอบสนองด้วยการใช้ความรุนแรงผ่านอาวุธโดยทันที สอดคล้องกับ Vorada Sakulsaengprapha et al. (2018, p.9) ที่พบว่าอาวุธมีคมและปืนเป็นอาวุธที่ใช้บ่อยในคดีฆาตกรรมในกรุงเทพฯ ขณะที่ผู้ใช้วัตถุเป็นอาวุธมักมีการศึกษาสูงกว่าและเติบโตจากครอบครัวที่ให้การอบรมสั่งสอน ทำให้มีความผูกพันที่มั่นคงกว่าเล็กน้อย และมีแนวโน้มไม่เลือกใช้อาวุธโดยสภาพในทันที

1.2 ปัจจัยภายใน

พัฒนาการทางจิตใจในวัยเด็กเป็นฐานสำคัญของบุคลิกภาพ การควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมในวัยผู้ใหญ่ ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เติบโตในครอบครัวที่ขาดการดูแล ถูกทอดทิ้ง หรือเผชิญความรุนแรง ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยตาม Psychoanalysis Theory ของ Freud โดยขั้นปาก (Oral stage) ความบกพร่องในการดูแลก่อให้เกิดความไม่มั่นคงทางอารมณ์ ขั้นทวาร (Anal stage) ส่งผลต่อวินัยและการควบคุมตนเอง ขั้นลึงค์ (Phallic stage) การขาดแบบอย่างความสัมพันธ์ที่เหมาะสม และกระบวนการเลียนแบบ (Identification)

จากผู้ปกครองที่มีบุคลิกภาพไม่มั่นคง นำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพและรูปแบบความสัมพันธ์ที่เบี่ยงเบน ชั้่นแฝง (Latency stage) การพัฒนาหน้าที่ของ Superego ที่ไม่สมบูรณ์ส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมแรงขับของ ID ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อเข้าสู่ขั้นสนใจเพศตรงข้าม (Genital stage) ในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ ความบกพร่องดังกล่าวจึงแสดงออกในรูปของการควบคุมอารมณ์ที่ต่ำและพฤติกรรมก้าวร้าวหรือรุนแรง นอกจากนี้ ผู้กระทำความผิดมักใช้กลไกป้องกันตนเอง (Defense Mechanisms) ดังนี้

- (1) แบบหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง (Rationalization)
- (2) แบบโยนความรู้สึกไปยังผู้อื่น (Projection)
- (3) แบบปฏิเสธความจริง (Denial) และ
- (4) แบบแบ่งแยก (Splitting) โดยแยกความรู้สึกหรือการรับรู้ออกเป็นสองขั้วอย่างสุดโต่ง สะท้อนการทำงานของ ID, Ego และ Superego ที่ไม่สมดุล ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อพฤติกรรมฆาตกรรมในวัยผู้ใหญ่

นอกจากนี้ รูปแบบการเลี้ยงดูที่ขาดความรักและความมั่นคงยังสอดคล้องกับ Analytical Psychology ของ Jung ซึ่งอธิบายว่าประสบการณ์ความรุนแรงสามารถถูกถ่ายทอดในลักษณะของแบบแผน (Archetypes) ผ่านจิตไร้สำนึกร่วม (Collective Unconscious) ส่งผลต่อการสร้างตัวตน (Self) ที่ไม่สมบูรณ์และการแสดงออกของเงา (Shadow) ในรูปของพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมรุนแรง ขณะเดียวกัน Social Learning Theory ของ Bandura ชี้ให้เห็นว่าการเผชิญความรุนแรงซ้ำ ๆ ภายในครอบครัวเอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้และการเลียนแบบ ทำให้การใช้ความรุนแรงถูกมองเป็นรูปแบบหนึ่งของการแก้ไขปัญหาในวัยผู้ใหญ่

แรงจูงใจในการฆาตกรรมพบว่ามักเกี่ยวข้องกับความรู้สึกโกรธฉับพลัน ความรู้สึกถูกคุกคาม และการตัดสินใจตามอารมณ์ เมื่อพิจารณาตาม Kohlberg's theory of moral development พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางจริยธรรมระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Morality) โดยตัดสินใจจากผลประโยชน์ส่วนตัวและการหลีกเลี่ยงโทษมากกว่าการคำนึงถึงหลักศีลธรรมหรือผลกระทบต่ผู้อื่น นอกจากนี้พบผู้ให้ข้อมูล 1 คน ป่วยเป็นโรคจิตเภท (Schizophrenia) ซึ่งเมื่อขาดการรักษาต่อเนื่อง ส่งผลให้การทำงานของ Ego ประเมินความจริงบกพร่อง เกิดอาการหลงผิดและประสาทหลอน ขณะที่กลไกป้องกันทางจิตล้มเหลว จึงเพิ่มความเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรงสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Penney et al. (2023, p.4) และ Poonpat Kamonwutipong (2022, p.156) ที่ชี้ว่าการขาดการรักษาที่ต่อเนื่องของผู้ป่วยโรคจิต เพิ่มความเสี่ยงให้เกิดการฆาตกรรม

การเตรียมตัวก่อนก่อเหตุฆาตกรรมพบว่าผู้กระทำความผิดที่มีการวางแผนมักมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมผิดกฎหมายมาก่อน ส่งผลให้เกิดความคุ้นชินต่อการละเมิดกฎหมายและการใช้ความรุนแรง สอดคล้องกับ Rational Choice Theory ซึ่งชี้ว่าผู้กระทำความผิดมีการชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและความเสี่ยงจากการถูกลงโทษ ขณะที่ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ไม่มีการเตรียมการล่วงหน้า การใช้ความรุนแรงเกิดขึ้นเฉพาะหน้า ซึ่งอธิบายได้ด้วย General Strain Theory ที่ชี้ว่าแรงกดดันทางอารมณ์และสถานการณ์คุกคามทำให้เกิดปฏิกิริยาความรุนแรงอย่างฉับพลัน

อีกทั้ง เมื่อแยกตามประเภทความผิดพบว่า กลุ่มฆ่าโดยเจตนามีฐานะดีกว่าแต่เติบโตในสภาพแวดล้อมที่มีความรุนแรงหรือขัดแย้งสูงทำให้ขาดความเคารพชีวิตผู้อื่น ซึ่งเมื่อพิจารณาตาม Kohlberg's theory of moral development สะท้อนถึงศีลธรรมระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Morality) ในขณะที่กลุ่มฆ่าโดยไม่เจตนามักมีฐานะต่ำ ขาดการสนับสนุนและใช้ความรุนแรงจากสถานการณ์เฉพาะหน้า สะท้อนจริยธรรมระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Morality) แต่มีข้อจำกัดด้านอารมณ์ และสถานการณ์กดดัน ทำให้ไม่สามารถยับยั้งพฤติกรรมรุนแรงได้

1.3 ปัจจัยทางสังคม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เติบโตในครอบครัวที่ปล่อยปละละเลย ทำให้เกิดความผูกพันแบบสับสน (Disorganized Attachment) ตาม Attachment Theory การเติบโตในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ มักทำให้เกิดความพฤติกรรมผู้อื่นในเชิงลบมีความเสี่ยงสูงต่อการซึมซับพฤติกรรมรุนแรงและใช้ความก้าวร้าวเป็นกลไกในการตอบสนองต่อสถานการณ์ความขัดแย้ง

พฤติกรรมเบี่ยงเบนยังสอดคล้องกับ Differential Association Theory ซึ่งชี้ว่าอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ผ่านความสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มที่มีค่านิยมผิดกฎหมาย โดยผู้ให้ข้อมูลหลายคนเติบโตท่ามกลางความรุนแรงหรือสารเสพติด จึงซึมซับว่าความรุนแรงเป็นวิธีแก้ปัญหา นอกจากนี้ Operant Conditioning ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมรุนแรงจะยังคงอยู่ เพราะได้รับการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) จากการยอมรับ

ของกลุ่มเพื่อน หรือไม่ถูกลงโทษ (Lack of Punishment) เมื่อมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนซึ่งล้วนเอื้อต่อคงอยู่ของพฤติกรรมอาชญากรรม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ นับถือศาสนาแบบไม่เคร่งครัด จึงมีกรอบศีลธรรมที่อ่อนแอ เมื่อพิจารณาด้วย Psychoanalysis Theory สะท้อนให้เห็นการทำงานของ Superego ที่อ่อนแอ และอาจทำให้พัฒนาการทางศีลธรรมตาม Kohlberg's theory of moral development หยุดอยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-conventional Morality) หรือระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Morality) เพียงผิวเผิน ทำให้เมื่อเผชิญสถานการณ์ความขัดแย้งจึงไม่สามารถยับยั้งความรุนแรงได้

ด้านความขัดแย้งระหว่างบุคคล พบว่ากลุ่มธุรกิจและบุคคลใกล้ชิดมักก่อเหตุจากอารมณ์โกรธฉับพลัน ขณะที่กลุ่มขัดแย้งกับบุคคลภายนอกมักเป็นฝ่ายเริ่มความขัดแย้งเอง อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า เหยื่อส่วนใหญ่ไม่ใกล้ชิดกับผู้กระทำความผิด สวนทางกับงานของ Rawisuda Karkhong and Manote Lotrakul (2023, p.78) และ Vorada Sakulsangprapha et al. (2018, p.9) ที่รายงานว่าผู้กระทำมักฆ่าคนใกล้ชิด ความแตกต่างนี้สะท้อนว่าลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับเหยื่อขึ้นอยู่กับการบริบทสังคมชนิดคดี และแรงจูงใจในการก่อเหตุ

พฤติกรรมรุนแรงยังสัมพันธ์กับพันธะทางสังคมที่บกพร่องตาม Social Bonding Theory ของ Hirschi โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากขาดความผูกพันในครอบครัว ไม่มีข้อผูกมัดทางการศึกษาและอาชีพ ขาดการมีส่วนร่วมในชุมชน และมีค่านิยมความเชื่อที่บิดเบี้ยว

ส่งผลให้กลไกทางสังคมไม่มีแรงยับยั้งพฤติกรรม ผิดกฎหมาย สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Martín (2022, p.115) ที่ชี้ว่าการฆาตกรรมมักเป็นผลจากความพยายามควบคุมชีวิตที่ไร้เสถียรภาพ ซึ่งมักสัมพันธ์กับปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์พฤติกรรม หลังเกิดเหตุ ด้วย Social Bonding Theory พบความแตกต่างอย่างเด่นชัดระหว่างกลุ่ม ผู้กระทำความผิด 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มมอตัว มีระดับพันธะทางสังคมสูง ไม่ใช้สารเสพติด และเป็นฝ่ายตั้งรับในเหตุการณ์ ส่งผลให้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนได้มากกว่า ขณะที่ (2) กลุ่มหลบหนี มีระดับพันธะทางสังคมต่ำ ใช้สารเสพติด มักเป็นฝ่ายเริ่มความขัดแย้งก่อน และมีค่านิยมความเชื่อที่ไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ทางสังคม จึงมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม (3) กรณีปกปิดความผิด แม้ไม่พบการใช้สารเสพติด แต่มีบุคลิกสันโดษและขาดความสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลให้ขาดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมที่เพียงพอในการนำไปสู่การยอมรับความผิด

ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การเกิดเหตุฆาตกรรมเป็นผลมาจากปัจจัยหลายด้านที่บกพร่องพร้อมกัน โดยเฉพาะเมื่อบุคคลเผชิญความเครียดเรื้อรัง ความขัดแย้ง หรือสิ่งเร้าที่กระตุ้นอารมณ์อย่างรุนแรง สอดคล้องกับงานของ Rawisuda Karkhong and Manote Lotrakul (2023, pp.78-79) ที่พบว่า ความรุนแรงในครอบครัว ความสัมพันธ์ที่เป็นปัญหา ความเครียดสะสม ปัญหาสุขภาพกาย-จิตใจ และปัญหาเศรษฐกิจ ต่างมีบทบาทเสริมซึ่งกันและกันในการผลักดันพฤติกรรมรุนแรง และการฆาตกรรม

2. แนวทางการป้องกัน แก่ไข และฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดคดีฆาตกรรม

2.1 นโยบาย ป้องกัน แก่ไข และฟื้นฟู ผู้กระทำความผิดในคดีฆาตกรรม

นโยบายและแนวทางฟื้นฟูผู้กระทำความผิดคดีฆาตกรรมมุ่งการบริหารเชิงองค์รวม (Holistic Management) และหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยเน้นประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และคุณธรรมของบุคลากร ผู้ให้ข้อมูล เห็นว่านโยบายปัจจุบัน โดยเฉพาะ พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เหมาะสมต่อการติดตามและลดความเสี่ยง การกระทำผิดซ้ำ สอดคล้องกับแนวคิด Tertiary Crime Prevention ที่มุ่งลดการกระทำผิดซ้ำ ขณะเดียวกัน เรือ่นจำได้ดำเนินโครงการบำบัด และฟื้นฟูอย่างเป็นระบบ ตามแนวคิด Rehabilitation โดยการฟื้นฟูระยะสั้น เน้นสร้างวินัย การควบคุมตนเอง และวิจารณ์ญาณ ส่วนการฟื้นฟูระยะยาว ใช้โปรแกรมเฉพาะกลุ่ม ตามหลัก Risk-Needs-Responsivity (RNR) ควบคู่การพัฒนาทักษะอาชีพและการจัดการอารมณ์ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน สุขภาพจิต การศึกษา และฝึกอาชีพเพื่อเสริมประสิทธิภาพการฟื้นฟูและติดตามหลังพ้นโทษ อย่างไรก็ตาม ระบบราชทัณฑ์ยังมีข้อจำกัด ด้านบุคลากรและเวลา ผู้ให้ข้อมูลเสนอเพิ่มประสิทธิภาพด้วยการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และครอบครัว พร้อมพิจารณาจัดตั้งแดนควบคุมเฉพาะกลุ่ม ตาม พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำฯ เพื่อควบคุมและฟื้นฟูอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.2 กระบวนการ แก้ไข และฟื้นฟู ผู้กระทำผิดในคดีฆาตกรรม

กระบวนการแก้ไขและฟื้นฟูผู้กระทำผิด ฆาตกรรมควรมุ่งสร้างความสำนึกผิด ผ่านแนวคิดยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เพื่อให้ผู้กระทำผิดตระหนักถึงผลกระทบ ต่อเหยื่อ ครอบครัว และสังคม ควบคู่ กับการบำบัดทางจิตใจและการฟื้นฟูพฤติกรรม ภายใต้นโยบายสำคัญ ได้แก่

1) การประเมินสาเหตุเฉพาะราย เพื่อกำหนดแผนฟื้นฟูที่เหมาะสม

2) การผลานการฟื้นฟูพฤติกรรมและ การบำบัดเชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมทักษะการควบคุม อารมณ์และการปรับตัว

3) การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เพื่อฝึกการตอบสนองตามบรรทัดฐานสังคม และการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

4) การเตรียมความพร้อมของครอบครัว ชุมชน และเครือข่ายสนับสนุนเพื่อรองรับการกลับ คืนสู่สังคมและลดความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำ

โดยแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ โปรแกรม Interventions with Violent Adult Males ที่เน้นพัฒนา Empathy และทักษะชีวิต ผ่านกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ และโครงการ Resolve to Stop the Violence (RSVP) ที่ให้ผู้กระทำผิดสำรวจพฤติกรรมรุนแรง ผ่านการเล่าเรื่องและการแสดงละคร (Drama Program) เพื่อเสริมการตระหนักรู้และควบคุมอารมณ์ แม้เรือนจำทำหน้าที่จำกัดการกระทำผิด (Incapacitation) แต่สภาพแวดล้อมอาจเอื้อ ต่อการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมตาม Differential Association Theory จึงจำเป็นต้องสร้าง สภาพแวดล้อมเชิงบวก เช่น โปรแกรมกลุ่มบำบัด

การสนับสนุนด้านอาชีพ การติดตามโดย ครอบครัวหรือชุมชนประพฤติ และการลด การตีตรา ซึ่งสอดคล้องกับ General Strain Theory และ Social Bonding Theory ที่ชี้ว่า การลดแรงกดดันและเสริมความผูกพันทางสังคม จะช่วยลดโอกาสกระทำผิดซ้ำในระยะยาว

2.3 แนวทางการป้องกันและลดความเสี่ยง ต่อการก่อเหตุฆาตกรรม

แนวทางการป้องกันและลดความเสี่ยง ต่อการก่อเหตุฆาตกรรมครอบคลุมทั้งระดับ บุคคล ครอบครัว สังคม และกระบวนการ ยุติธรรม ดังนี้

1) การป้องกันระดับต้น (Primary Crime Prevention): ส่งเสริมทักษะชีวิต ค่านิยมไม่ใช้ ความรุนแรง และการควบคุมอารมณ์ตั้งแต่วัยเด็ก ผ่านครอบครัว โรงเรียน และสภาพแวดล้อม ทางสังคมที่ สนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตั้งแต่ต้นทาง

2) การป้องกันระดับที่สอง (Secondary Crime Prevention): รัฐควรควบคุมการเข้าถึง อาวุธอย่างเข้มงวดแต่ไม่ละเมิดสิทธิ เพื่อจำกัด โอกาสในกลุ่มเสี่ยงและลดเงื่อนไขที่อาจนำไปสู่ เหตุรุนแรง

3) การป้องกันระดับที่สาม (Tertiary Crime Prevention): เฝ้าระวังผู้ที่มีปัญหา ทางจิตเวชหรือ มีประวัติใช้ความรุนแรง ผ่านการติดตามพฤติกรรม บำบัดรักษา และสนับสนุน ทางสังคมต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Permpoon Seemarak (2022, pp.145-146) ที่ระบุว่า การป้องกันการกระทำผิดซ้ำในผู้มีความผิดปกติ ทางจิตต้องอาศัยการเฝ้าระวัง บังคับบำบัด ระยะยาวควบคู่กับการรักษา และการสนับสนุน ทางสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิผู้ป่วย ขณะที่

Poonpat Kamonwutipong (2022, pp.156-157) พบว่า ผู้ป่วยโรคจิตเภทมีความเสี่ยงก่ออาชญากรรมรุนแรงสูง จึงต้องมีกลไกการรักษา การคุ้มครองสิทธิ และมาตรการทางกฎหมายตาม พ.ร.บ. สุขภาพจิต พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 เพื่อป้องกันความรุนแรงและรักษาความเป็นธรรม ในกระบวนการยุติธรรม

4) การลงโทษตามสัดส่วน (Retribution): กระบวนการรับโทษและการปล่อยตัวควรเป็นไปตามความร้ายแรงของการกระทำ พร้อมคำนึงถึงการเยียวยาเหยื่อและเปิดโอกาสให้ครอบครัวผู้เสียหายมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจ

5) มาตรฐานการลงโทษที่เท่าเทียม: ผู้กระทำผิดควรได้รับโทษอย่างเสมอภาคโดยไม่ให้สิทธิพิเศษ แต่ยังคงได้รับสิทธิพื้นฐาน เช่น การรักษาพยาบาลและอาชีพ เป็นการผสมผสานระหว่าง “การลงโทษที่เหมาะสมกับสิทธิมนุษยชน” ลดความรู้สึกลอยละเหี่ยใจและลดแรงจูงใจในการกระทำผิดซ้ำ

■ ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กรมราชทัณฑ์ร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดทำฐานข้อมูลกลางแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงประวัติชีวิต ประวัติอาชญากรรม พฤติกรรมในเรือนจำ และปัจจัยเสี่ยงด้านจิตใจและสังคมของผู้ต้องขังคดีฆาตกรรม เพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยงการกระทำผิดซ้ำ และออกแบบแผนฟื้นฟูรายบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้มาตรการแบบเหมารวม และเพิ่มโอกาสการคืนคนดีสู่สังคม

2) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ

ควรนำผลการศึกษาที่ชี้ถึงบทบาทของการเลี้ยงดูที่บกพร่อง ความรุนแรงในครอบครัว และการขาดทักษะควบคุมอารมณ์ ไปใช้ในการกำหนดนโยบายสนับสนุนครอบครัวกลุ่มเสี่ยง โดยเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะการจัดการอารมณ์ การแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง และการสร้างความผูกพันเชิงบวกในครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนทางสังคมจากอาชญากรรมรุนแรงในระยะยาว

3) กระทรวงสาธารณสุข โดยเฉพาะกรมสุขภาพจิต ควรพัฒนาระบบคลินิกสุขภาพจิตเชิงรุกในชุมชน เพื่อคัดกรอง ดูแล และติดตามบุคคลที่มีปัจจัยเสี่ยงสูง เช่น ประวัติความรุนแรง การใช้สารเสพติด หรือความผิดปกติทางจิต ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการก่อเหตุฆาตกรรม การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยลดความรุนแรงก่อนเกิดเหตุ และลดภาระของระบบยุติธรรมในระยะยาว

4) กรมประชาสัมพันธ์ และ กสทช. ควรกำหนดแนวทางการรายงานข่าวคดีฆาตกรรมที่คำนึงถึงบริบทเชิงจิตใจและสังคมของผู้กระทำผิด ลดการนำเสนอแบบเหมารวมตีตรา หรือซ้ำเติมความรุนแรง เพื่อสร้างความเข้าใจของสังคมต่อสาเหตุเชิงโครงสร้างของอาชญากรรม และเอื้อต่อการฟื้นฟูและการยอมรับผู้พ้นโทษกลับคืนสู่ชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) กรมราชทัณฑ์และกรมสุขภาพจิต ควรร่วมจัดโปรแกรมที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของนักโทษเด็ดขาดคดีฆาตกรรมตามแนวทาง Risk-Needs-Responsivity (RNR) โดยเน้นการแก้ไขปัจจัยเสี่ยงเฉพาะบุคคล เช่น การควบคุมอารมณ์ ความคิดบิดเบือน

การใช้สารเสพติด และความผูกพันทางสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการลดการกระทำผิดซ้ำ หลังพ้นโทษ

2) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ พี่เลี้ยงชุมชนดูแล ทำหน้าที่ติดตาม ให้คำปรึกษา และลดปัจจัยเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจของผู้พ้นโทษคดีฆาตกรรม เพื่อเสริม แรงยึดเหนี่ยวทางสังคม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เป็นปัจจัยสำคัญต่อการยับยั้งพฤติกรรมรุนแรง

3) มีการประสานงานระหว่างเรือนจำ หน่วยงานสาธารณสุข ศูนย์ฝึกอาชีพ ชุมชน และครอบครัว เพื่อดูแลผู้ต้องขังคดีฆาตกรรม อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ระหว่างจำคุกจนถึงหลัง พ้นโทษ ลดช่องว่างจากการดูแลและเพิ่มโอกาส การปรับตัวเข้าสู่สังคมอย่างมั่นคง

4) ควรส่งเสริมการนำกระบวนการ ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับผู้ต้องขัง คดีฆาตกรรม เพื่อให้ตระหนักถึงผลกระทบ ของการกระทำต่อเหยื่อ ครอบครัว และสังคม เสริมสร้างความรับผิดชอบ และฟื้นฟูความสัมพันธ์ ทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ชี้ถึง ความสำคัญของพันธะทางสังคมต่อการลด ความรุนแรง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ขยายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ศึกษาผู้กระทำผิด จากเรือนจำหลากหลายพื้นที่และกลุ่มผู้ต้องขัง หญิง เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบด้านเพศ วัฒนธรรม และบริบทสังคมต่อแรงจูงใจและ พฤติกรรมรุนแรง

2) ศึกษาปัจจัยสุขภาพจิตเชิงลึก สำนวจ ความเชื่อมโยงระหว่างความผิดปกติทางจิต (เช่น Personality Disorders, PTSD, Schizophrenia) กับพฤติกรรมรุนแรง โดยใช้แบบประเมิน

ทางจิตวิทยาร่วมด้วย

3) เปรียบเทียบแนวทางฟื้นฟูในรูปแบบ ต่างๆ ประเมินประสิทธิผลของแนวทางฟื้นฟู ต่างๆ เช่น จัดบำบัดรายบุคคล กลุ่มบำบัด และยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อหาแนวทาง ที่เหมาะสมกับบริบทไทย

4) พัฒนาเครื่องมือการจัดทำเค้าร่าง อาชญากร (Criminal Profiling) อิงข้อมูลจริง ของคดีฆาตกรรมในประเทศไทย เพื่อใช้ในการ สืบสวน ประเมินความเสี่ยง และออกแบบ โปรแกรมฟื้นฟูเฉพาะบุคคลอย่างเป็นระบบ

■ บรรณานุกรม

- Adshead, G., Ferrito, M., & Bose, S. (2015). Recovery after homicide: Narrative shifts in therapy with homicide perpetrators. *Criminal Justice and Behavior*, 42(1), 70-81. <https://doi.org/10.1177/0093854814550030>
- Auty, K. M., Cope, A., & Liebling, A. (2017). Psychoeducational programs for reducing prison violence: A systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 33, 126-143. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2017.01.018>
- Bartol, C. R. & Bartol, A. M. (2017). *Criminal behavior: A psychological approach* (11th ed.). Pearson Education.
- Bateman, A., Brown, D., & Pedder, J. (2010). *Introduction to psychotherapy: An outline of psychodynamic principles and practice* (4th ed.). Routledge.

- Department of Corrections, Rehabilitation Division. (2018). *Manual for organizing rehabilitation programs for prisoners based on offense characteristics and criminal behavior*. http://www.correct.go.th/popmaha/image/prison_manual.pdf
- Department of Corrections, Thonburi remand prison. (2024). *Statistics of Convicted Prisoners Classified by Offense Type as of February 4, 2024*. Unpublished manuscript.
- Eichinger, M. & Darjee, R. (2021). Sexual homicide in Australia and New Zealand: A description of offenders, offences and victims. *Psychiatry, Psychology and Law*, 28(6), 885-908. <https://doi.org/10.1080/13218719.2021.1894261>
- Jomdet Trimek. (2021). *Theories of Crime*. Rangsit University Press.
- Kantita Sripa. (2020). *Criminal psychology* (2nd ed.). Phumphim Printing.
- Khachatryan, N. & Heide, K. M. (2023). Juvenile homicide offenders: Factors in desistance after incarceration. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), 1-21. <https://doi.org/10.3390/ijerph20032354>
- Lee, B. & Gilligan, J. (2005). The Resolve to Stop the Violence Project: Reducing violence in the community through a jail-based initiative. *Journal of Public Health*, 27(2), 143-148. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdi011>
- Martín, D. M. (2022). Is homicide a turning point in the life of perpetrators? A narrative analysis of the life stories of marginalized and middle-class male homicide offenders in metropolitan Buenos Aires, Argentina. *Qualitative Sociology Review*, 18(4), <https://www.proquest.com/scholarly-journals/is-homicide-turning-point-life-perpetrators/docview/2777503805/se-2>
- Milton, J., Polmear, C., & Fabricius, J. (2004). *A short introduction to psychoanalysis*. SAGE Publications.
- Newburn, T. (2017). *Criminology* (3rd ed.). Routledge.
- Penney, S. R., Lam, A. A., Kolla, N., Martin, K., Belfry, K., & Simpson, A. I. F. (2023). Homicide in the context of psychosis: Analysis of prior service utilisation and age at onset of illness and violence. *BJPsych Open*, 9(5), 1-8. <https://doi.org/10.1192/bjo.2023.567>
- Permpoon Seemarak. (2022). *Mentally disordered offenders Recidivism Mental disorders Offences relating to life and body Prevention of recidivism* [Master's thesis, Thammasat University]. ThaiLis. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=648003

- Poonpat Kamonwutipong. (2022). Criminal Offence of Psychiatric Patients. *Journal of Criminology and Forensic Science*, 8(1), 150-158.
- Pramote Chaovasilp. (1983.) *Handbook of psychoanalytic theory*. Sahaprachapanich Ordinary Partnership.
- Rawisuda Karkhong & Manote Lotrakul. (2023). *Homicide-Suicide in Thailand: A Study of Newspaper Reports, 2017-2021*. *Journal of the Psychiatric Association of Thailand*, 68(1), 73-80. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JPAT/article/view/260920>
- Sak Baworn. (2016). *Foundations of Jungian Psychology*. Smith Publishing.
- Vorada Sakulsaengrapha, Vichan Peonim & Wisarn Worasuwannarak. (2018). Trends of homicidal deaths in central Bangkok, Thailand: A 5-year retrospective study. *Egyptian Journal of Forensic Sciences*, 8(1), 110. <https://doi.org/10.1186/s41935-018-0043-0>
- Seksan Khruakham. (2019). *Crime Criminology and Criminal Justice* (2nd ed.) Phetkasem Printing.
- Sriruen Kaewkangwan. (2019). *Theories of personality psychology* (18th ed.). Moh-Chao-Ban Publishing.
- Sumonthip Jitsawang. (2013). *The life Career of Death Row Inmates* [Research Report, Chulalongkorn University]. <https://doi.org/10.58837/CHULA.RES.2013.29>
- The National Institute of Justice's Crime Solutions. (2018). *Practice profile: Interventions with violent adult males convicted of an offense*. National Institute of Justice. <https://crimesolutions.ojp.gov/ratedpractices/interventions-violent-adult-males-convicted-offense>
- The National Institute of Justice's Crime Solutions. (2021). *Practice profile: Psychological treatments for adults with histories of violent offending*. National Institute of Justice. <https://crimesolutions.ojp.gov/ratedpractices/psychological-treatments-adults-histories-violent-offending>
- Unisa Lerdtomornsakul & Annop Chubamrung. (2018). *Crime and criminology* (2nd ed.) Chulalongkorn University Press.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2019). *Global study on homicide 2019*. UNODC. <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf>

